

Harmonia dla gitarzystów (6)

Jerzy Koenig - gitarzysta i pedagog. Na stałe mieszka w Niemczech gdzie uczy gry na gitarze, nagrywa w swoim prywatnym studio i koncertuje. Laureat wielu konkursów polskich i zagranicznych, m.in. Konkursu RTV w Paryżu w 1981 roku i w Belgradzie w 1984. Dokonał wielu nagrań telewizyjnych i radiowych. Wydał płytę CD, zawierającą m.in. nagrania na żywo, zarejestrowane podczas koncertu w Koszalinie.

Poznaliśmy już akord dominantseptymowy, składający się z czterech dźwięków. Akordy septymowe można tworzyć nie tylko na bazie dominanty ale także pozostałych trójdźwięków. Dodana septyma powinna podobnie jak w dominancie należeć do naturalnego stopnia gamy, o tercję wyżej od kwinty.

W zależności od wielkości septymy rozróżniamy akordy:

1 - septymowe (7) np. G7, Em7 – między pierwszym a ostatnim dźwiękiem powstaje interwał septymy małej (ilustr.1);

2 - majorseptymowe (j7) np. Fj7, Cj7 – między pierwszym a ostatnim dźwiękiem powstaje interwał septymy wielkiej (ilustr.2).

Przyjrzyjmy się akordom septymowym zbudowanym na wszystkich stopniach gamy:

Przykład. 3

Dur j7 moll 7 moll 7 Dur j7 Dur 7 moll 7 dim7

I II III IV V VI VII

Jak widać, naturalną septymą wszystkich akordów molowych oraz zmniejszonego (VII st.) jest septyma mała (7) a durowych – wielka (j7).

Akord na V stopniu to dominanta - jedyny trójdźwięk durowy z septymą małą. To właśnie czyni ją w harmonii akordem szczególnym.

Przykład. 4

septyma wielka sekunda mała

c' c''

Fakt ten możemy wykorzystać w praktyce. Standardowy układ – w basie pryma oraz trzy głosy górne: pryma, tercja, kwinta (w trzech możliwych przewrotach) - zawiera dwie primy. Ponieważ chcemy dodać

septymę, musimy zrezygnować z jednego dźwięku. Najlepiej nadaje się do tego pryma znajdująca się w jednym z trzech górnych głosów, którą obniżamy o pół tonu, otrzymując w ten sposób septymę. Wystarczy zmienić pozycję jednego dźwięku w wyuczonych już przez nas gryfach.

Ilustracja 5 przedstawia taką właśnie zamianę primy (1) akordu durowego (rząd dolny) na septymę wielką (7<) (rząd górny) we wszystkich trzech przewrotach. Przewrót kwartseksutowy (tercja w głosie najwyższym) posiada układ alternatywny, w którym prymę w basie można realizować na 5 strunie.

Akordy durowe z dodaną septymą

Uzupełnieniem septymy wielkiej w stosunku do oktawy jest sekunda mała (przykł.4 oraz ilustr. 2).

Przewroty akordu durowego z septymą wielką

Ilustr. 5

Przewroty akordu molowego z septymą małą

Ilustr. 8

Dodanie septymy ozdabia akordy, czyni je brzmieniowo bogatszymi i ciekawszymi. O ile dominanta septymowa brzmi dość naturalnie w każdym stylu muzycznym, o tyle pozostałe akordy septymowe brzmią już bardziej jazzowo. Bierze się to z tego, że właśnie muzyka jazzowa bazuje na bogatszych brzmieniach harmonicznym.

Oto prosta kadencja w tonacji D-dur, po lewej akordy triady, zwykłe, durowe, a po prawej z dodanymi septymami.

Przykład. 6

Akordy molowe z dodaną septymą

Uzupełnieniem septymy małej w stosunku do oktawy jest sekunda wielka (przykł. 7 oraz ilustr.1).

Wykorzystajmy i w tym wypadku już wyczone układy gryfów i podobnie zrezygnujmy z prymy w jednym z górnych głosów, tym razem zmieniając pozycję dźwięku o dwa progi (ilustr. 8).

Przykład. 7

Przewrót sekstowy (pryma w głosie najwyższym) posiada rozwiązanie alternatywne, w praktyce często stosowane. Rezygnuje się

w tym wypadku z kwinty na drugiej strunie na rzecz septymy.

Przykł.9 przedstawia porównanie kadencji z użyciem durowych i molowych akordów bez dodanych septym (po lewej) oraz z dodanymi septymami (po prawej).

Oto jak mogłaby wyglądać harmonizacja dźwięków tonacji C-dur. Ograniczmy się jeszcze do układu - bas plus pierwsze trzy struny, gdzie głos najwyższy znajduje się na strunie E1 (przykł. 10).

Przykład. 9

Przykład. 10

Cj7 Dm7 Em7 Fj7 Em7 Am7 G7 Cj7

Diagram 1: Cj7 (3), Diagram 2: Dm7 (211), Diagram 3: Em7 (1423), Diagram 4: Fj7 (3fr: 1234), Diagram 5: Em7 (7fr: 1121), Diagram 6: Am7 (7fr: 1423), Diagram 7: G7 (8fr: 1423), Diagram 8: Cj7 (10fr: 1234)

To typowe, często stosowane układy akordów tego rodzaju, warto więc nauczyć się powyższego fragmentu. To także dobry materiał do harmonizowania różnorodnych melodii.

Jeśli dążymy do naprawdę biegłej umiejętności w harmonizacji i improwizacji, należy przećwiczyć także kolejne akordy we wszystkich przewrotach. Proponuję następujący zestaw ćwiczeń akordów septymowych w tonacji C-dur (przykład.11). Schematyczność techniki gitarowej pozwala jednak na stosowanie ich także we wszystkich innych tonacjach (przykład.12 i 13), zależy to tylko od umiejscowienia ich na gryfie. Punktem orientacyjnym może być np. dźwięk na pierwszej strunie albo pryma w basie.

Przykład. 11

Cj7 Dm7 Em7

Diagram 1: Cj7 (3), Diagram 2: Cj7 (3fr: 1 241), Diagram 3: Cj7 (7fr: 4321), Diagram 4: Cj7 (10fr: 1234), Diagram 5: Dm7 (211), Diagram 6: Dm7 (3fr: 1 131), Diagram 7: Dm7 (5fr: 2 341), Diagram 8: Dm7 (7fr: 1 141), Diagram 9: Em7 (4), Diagram 10: Em7 (7fr: 1423), Diagram 11: Em7 (9fr: 1121), Diagram 12: Em7 (11fr: 2 341)

Fj7 G7 Am7

Diagram 13: Fj7 (321), Diagram 14: Fj7 (3fr: 1234), Diagram 15: Fj7 (5fr: 1 231), Diagram 16: Fj7 (7fr: 1 234), Diagram 17: G7 (3), Diagram 18: G7 (3fr: 1 241), Diagram 19: G7 (5fr: 1324), Diagram 20: G7 (7fr: 1 131), Diagram 21: Am7 (1), Diagram 22: Am7 (3fr: 2 431), Diagram 23: Am7 (5fr: 1 4), Diagram 24: Am7 (7fr: 1423), Diagram 25: Am7 (9fr: 1243)

Przykład. 12

Des j7 Es m7 Fm7 Ges j7

Diagram 1: Des j7 (4 111), Diagram 2: Des j7 (3fr: 1 241), Diagram 3: Des j7 (5fr: 4321), Diagram 4: Des j7 (7fr: 1234), Diagram 5: Es m7 (1 121), Diagram 6: Es m7 (3fr: 2 341), Diagram 7: Es m7 (5fr: 1 141), Diagram 8: Fm7 (1 141), Diagram 9: Fm7 (3fr: 1 121), Diagram 10: Fm7 (5fr: 2 341), Diagram 11: Ges j7 (4321), Diagram 12: Ges j7 (7fr: 1234)

itd

Przykład. 13

Dj7 Em7 Fism7

Diagram 1: Dj7 (111), Diagram 2: Dj7 (5fr: 24), Diagram 3: Dj7 (7fr: 4321), Diagram 4: Dj7 (9fr: 1234), Diagram 5: Em7 (4), Diagram 6: Em7 (7fr: 1423), Diagram 7: Fism7 (1 121), Diagram 8: Fism7 (3fr: 2 341), Diagram 9: Fism7 (5fr: 1 10fr: 2 34), Diagram 10: Fism7 (7fr: 1 141)

itd

Kontynuujemy w kolejnych tonacjach (Es, E, F itd.)